

10. Коваленко Н. Д. Фраземіка родильних обрядів у говірках волинсько-подільського суміжжя / Н. Д. Коваленко // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : Зб. наук. праць. – К., 2007. – Вип. 3. – Кн. 2. – С. 183–191.
11. Конобродська В. Л. Поліський поховальний і поминальний обряди. Том 1. Етнолінгвістичні студії / В. Л. Конобродська. – Житомир : „Полісся”, 2007. – 356 с.
12. Кондратович О. Українські звичаї: Народина. Коса ж моя... / Олександра Кондратович. – Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2007. – 240 с.
13. Кухарьонук Т. І., Росінська З. П. Родильна обрядовість на Поліссі / Т. І. Кухарьонук, З. П. Росінська // Народна творчість та етнографія. – 1985. – № 3. – С. 45–48.
14. Нібак І. А. Вербальний компонент традиційного родильного обряду в середньозакарпатському говорі (Свалівський район) / І. А. Нібак // Студії з україністики. Вип. VII. Скарби культури – безсмертя нації. – К., 2007. – С. 165–174.
15. Романюк П. Ф. Лексика некалендарних обрядов правобережного Полесья (на матеріалі свадєбного обряду) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Петр Федорович Романюк. – Житомир, 1984. – 294 с.
16. Руснак Ю. М. Лексика родинних обрядів у буковинському діалекті : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Ю. М. Руснак. – Чернівці, 2010. – 20 с.
17. Тищенко Т. Динаміка номінації родильного обряду в говірках Східного Поділля / Т. Тищенко // Діалектна мова : сучасний стан і динаміка в часі: До 100-річчя професора Ф. Т. Жилка. Тези доповідей Міжнародної наукової конференції. – Київ, 2008. – С. 188–190.
18. Тищенко Т. Східноподільський родильний обряд через призму слова / Т. Тищенко // Мовознавчі студії. 2 : Фразеологізм і слово у тексті і словнику (за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції на пошану 75-річчя від дня народження професора Мар'яна Демського). – Дрогобич : Посвіт, 2010. – С. 405–407.
19. Толстая С. М. Беременность / С. М. Толстая // Славянские древности: Этнолингвистический словарь в 5 т. / Под. ред. Н. И. Толстого. – Москва, 1995. – Т. I. – С. 160–164.
20. Толстая С. Из полесской обрядовой лексики: нашлось дитя / С. Толстая // Український діалектологічний збірник : Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової. – К. : Довіра, 1997. – С. 287–293.
21. Хомчак Л. М. Лексика родинної обрядовості надсянських говірок : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Л. М. Хомчак. – Львів, 2012. – 20 с.

У статті визначено структуру родильного обряду в середньополіських говірках Житомирщини, проаналізовано назви учасників родильного обряду, виявлено особливості їхнього функціонування в сучасних умовах, з'ясовано причини змін у номінації та функціонуванні.

Ключові слова: *родильний обряд, середньополіські говірки, структура обряду, функціонування, номінація.*

In the article the structure of the lying-in ritual in central-polissian dialects of the Zhytomyr Region has been determined, a nomination of its participants has been analysed, and the peculiarities of their functioning in present day conditions have been found, the reasons of the nomination and functioning changes have been explicated.

Key words: *lying- in ritual, central-polissian dialects, structure of ritual, functioning, nomination.*

Ольга Жвава
(Миколаїв)

УДК 811.161.2'373

ІСТОРІЯ ЧЕРВОНОЇ НИТКИ (НА МАТЕРІАЛІ ОБРЯДОВОЇ ЛЕКСИКИ ПОДІЛЬСЬКО-БУКОВИНСЬКО-НАДДНІСТРЯНСЬКОГО СУМІЖЖЯ)

Кожна говірка – це культура. Історії відомі такі випадки, коли для того щоб стерти культурну пам'ять етносу, книги, написані його мовою, спалювалися, заборонялася будь-яка письмова діяльність цією мовою, чи то на рівні всього етносу, чи то окремих його представникам. У такий спосіб створювалися передумови для духовного знищення самого етносу. Обряд є однією з форм поведінки людини, через яку реалізується модель світу мовця, особливості культури.

Сучасна лінгвістика, розкриваючи різнопланові зв'язки між мовними явищами, має багаті традиції їхнього вивчення. Актуальним є дослідження зв'язків між мовою та культурою народу. Семантичний аспект обрядового слова представлено в роботах таких

науковців, як М. В. Бігусяк, Я. Ю. Вакалюк, Н. К. Гаврилюк, П. Ю. Гриценко, Й. О. Дзендзелівський, В. Л. Конобродська, П. Ф. Романюк та інші. Вивчаючи обрядову лексику, науковці підкреслюють варіативність обрядового дійства, а мову розглядають як складник, інструмент культури.

Вивчення обрядової лексики уможливило виявлення лінгвокультурних особливостей певної нації; опис культурних компонентів у семантиці мовних знаків і текстів.

Науковою новизною є детальний аналіз елементів обрядової лексики подільсько-буковинсько-наддністрянського суміжжя, що відтворюють культурно-історичну пам'ять народу (див. карту № 1).

Джерелом дослідження є записане автором діалектне мовлення у 31 населеному пункті Хмельницької, Чернівецької та Тернопільської обл. (див. карту № 1); матеріал зібрано за програмою (включає 670 питань) у режимі питання – відповідь та на підставі текстів-оповідей діалектоносіїв; лінгвістичні та етнографічні студії.

Сьогодні багато людей шукають захисту від неприємностей, пов'язуючи на руку червону ниточку. Дехто з них є послідовниками кабали. Адже зав'язана в певний спосіб сімома вузликами нитка, над якою читали молитву, може захищати від недобрих намірів оточуючих та негативних сил. Але така ниточка – не просто амулет чи талісман, захист від вроків чи негативного впливу.

Українцям також відома традиція пов'язувати червону нитку на руку: "За допомогою нитки здійснювався зв'язок між землею і "нижнім світом"; на Поділлі вірили, що позичати голку треба з ниткою, – "щоб було чим витягнути з пекла" та ін." [5, с. 396].

Тексти Старого завіту зберігають велику кількість правил людської поведінки. У таких правилах йде мова й про використання кольорової вовни, але не про використання її як природньої сировини. Вовняна нитка повинна складатися з трьох кольорів, що символізують цілісність трьох рівнів: вищий рівень, Бог – синій колір, священство – червоно-фіолетовий, люди – темно-червоний. У Святому Писанні "адам" – людина, "адама" – земля, "адом" – червоний колір. Один корінь вказує на єдність людини, землі та крові. Адже й процес народження дитини демонструє схожий порядок кольорів: дитина народжується синього з фіолетовим кольору, починаючи дихати, багровіє, а потім червоніє. Пуповина пов'язує дитину й матір, а її схожість з червоною ниткою очевидна. У Торі (Бирейшит 38: с. 27-30) йде мова про те, що повитуха позначає першу дитину (якщо народжується двійня) ще до того, як дитина повністю народилася, пов'язуючи на руку червону нитку на знак першості: "Вот, мы приходим в эту землю, ты же шнурок этот из червлёных нитей привяжи к окну, через которое ты нас спустила,... И сказала она так и быть словам вашим. И отпустила их, и они пошли, а она привязала червлёный шнурок к окну... [9].

На Поділлі під час перев'язування пуповини баба-повитуха користувалася ниткою, що має назви: *шоу'кова* *нетка* (П., Гр., Щ., В.Л., Ур., К., Кр., Гук., Грин., Мал., С., Баб., Яхн.), *л'онова* *нетка* (Зав.), *л'онова* *нетка* (Юрк., Зав., Кл.). У с. Голенищево, що на Хмельниччині, могли використовувати будь-яку нитку: *нетка*. Лексема „нитка”, як обрядова назва, має в цьому контексті персоніфіковану дію, що уособлює захист відкритої частини тіла (відрізану пуповину) своєю магичною силою. Інформатори таке явище пояснюють тим, що рана від таких ниток не загниває. Льон і шовк були також у давніші часи одними з найдорожчих матеріалів, тому їхнє використання було і символом побажання дитині усіляких гараздів, тобто баба-повитуха „програмувала” майбутнє дитини. Отже, червона нитка не стільки вказує на першість при народженні у подолян, скільки має захисну силу, очищувальну, виконуючи ритуальні дії, як оберіг. Викупану дитину повитуха висушувала коло печі, щоб дитина звикала до дому. Щоб дитину не зурочити, повитуха прив'язувала дитині на ручку червону нитку, обкурювала хату зіллям, клала свячене зілля чи ножиці у ліжко дитини. Щоб захистити дитину в будь-який час, використовують обереги: *хрест* (усі н.п.), *шпел'ка* (В., К., В.Л., Кр., Гук., Г., Н., П., Гр., Грин., Мал., С., Баб., Ур., Щ., Зав., Яхн., Жв., З., Ч.), *шпел'ка* (Юрк., Ів., Б., Вар., Р., М., Кл.), *ште'л'ка* (Юрк., Кл.), *н'іж* (Г.), *ножице'ї* (Г.), *черво'нен'ка* *неточка* (Ур., Грин., Мал., С., Баб.), *чирво'нен'ка* *к'в'іточка* (Р.,

Вар., М.), *чирво'нен'ка ниточка* (Р., Вар., М., Ів., Б.), *черво'нен'ка л'енточка* (Грин., Мал., С., Баб.), *брошка* (Грин., Мал., С., Баб.), *булаўка* (Кр.) (див. карту №2).

Дія, що виконується для зняття негативної енергії з дитини, або попередження насланя такої енергії, має назви: *ч'ін'л'ати ш'пел'ку* (П., Гр., Зав., К., Кр., Гук., Н., Щ., Г., Яхн., В.Л., Жв., З., Ч., Ів., Б.), *ч'ін'л'ати ш'пел'ку* (Ів., Б.), *чип'л'ати ш'пел'ку* (Ів., Б.), *чип'л'ати ш'те'л'ку* (Юрк., Кл.), *ч'і'найут' ш'пел'ку* (В.), *ч'ін'л'ати булаўку* (Кр.), *пришч'і'н'ети ш'пел'ку / к'в'ітку* (Р., Вар., М.), *на об'ратне рубашечку ўб'рате"* (В.Л., Г., П., Гр., Щ., Яхн.), *на'вевор'іт' ўбе'райут' майочку чи'е т'рус'іки'е* (Сух., Фаш., Т., Сок.), *на'вевор'іт' распа'шонку ўбе'райут'* (Зав.), *на'вевор'іт' подод'і'ял'ник ўбе'райут'* (Зав.), *на'вевор'іт' ўбе'райут' сорочи'чку* (К.), *на'л'іво* (навиворіт) *сорочи'чку ўд'аг'нути'е* (Грин., Мал., С., Баб.), *на'вевор'іт' ўбе'райут' сорочечку* (Гук.), *ўте'рати мо'чом* (Юрк., Кл.), *кладут черво'нен'ку неточку з де'теном* (Ур.), *в'я'зати чирво'нен'ку ниточку* (Р., Вар., М.), *ч'ін'л'ати'е черво'нен'ку л'енточку* (Грин., Мал., С., Баб.), *ўте'рати св'а'ченом во'дом або мо'чом* (Юрк., Кл., Р., Вар., М.).

Традиція *в'я'зати чирво'нен'ку ниточку* (Р., Вар., М.), *ч'ін'л'ати'е черво'нен'ку л'енточку* може бути пов'язана з історією виникнення ікони Матері Божої Троєручиці.

У IX столітті, під час іконоборства, воїни імператора-відступника Лева III Ісавра шукали у будинках православних християн ікони, забирали їх та спалювали, а над власниками знущалися та вбивали їх. Тільки в Дамаску була спокійніша ситуація. Справа була в тім, що першим міністром халіфа був Іоанн Дамаскін, ревний християнин, богослов. За таке шанування святих ікон преподобний Іоанн Дамаскін був обмовлений імператором Левом III Ісавром перед дамаським каліфом у державній зраді.

Він наказав ретельно вивчити почерк Іоанна, написати від його імені лист імператору зі зрадливою пропозицією. За це каліф наказав відсікти кисть руки преподобного й повісити її на ринку. До вечора святий Іоанн, випросивши в каліфа відрубану кисть, доклав її до суглоба та й упав ниць перед іконою Божої Матері. Преподобний просив Владичицю зцілити руку, якою писав на захист Православ'я. Після довгої молитви він задрімав і побачив уві сні, що Пречиста звертається до нього, обіцяючи швидке зцілення. При цьому Мати Божа повеліла йому без ліни трудитися цією рукою. Пробудившись від сну, преподобний Іоанн побачив, що рука непошкоджена. Із вдячності за зцілення святої доклав до ікони зроблену зі срібла руку, від чого ікона й отримала назву «Троєручиця». За переказами, преподобний Іоанн написав подячну пісню Матері Божої «Тобою радіє, Благодатна, будь-яке творіння», яка є задостойником на Літургії святого Василя Великого.

Святий Іоанн Дамаскін прийняв чернецтво в Лаврі преподобного Сави Освяченого й передав туди чудотворну ікону. Лавра дарувала ікону «Троєручиці» на благословення святителю Саві, архієпископу Сербському. Під час навали турків на Сербію християни, бажаючи зберегти ікону, доручили її піклуванню Самій Матері Божої. Вони поклали її на осла, який без погонича прийшов на Афон і зупинився перед Хилендарським монастирем. Іноки поставили ікону в соборний храм. Під час розбіжностей при виборі настоятеля Матір Божа благоволила Сама прийняти настоятельство, та Її свята ікона зайняла ігуменське місце в храмі. З тих пір у Хилендарській обителі обирається тільки намісник, а ченці, за монастирським звичаєм, отримують від святої ікони благословення на всі послухи [6].

Речі червоного кольору використовуються й у весільному обряді. У с. Нивра (Тернопільщина) плетуть великий вінок із барвінку, а до нього чіпляють *коуп'і'ке на му'л'іне* – невеличкі монетки з дірочками посередині, прив'язані на червоних нитках до вінка. Така прикраса символізує багатство (монети – це гроші), життя в парі (чіпляють 4 монети, щоб бути в парі й мати дітей). Прикраса складається з 4 монеток і 4 китиць (із ниток червоного кольору), сплетених навхрест, прив'язується до барвінкового віночка, і має назву *паре* (Н.), *монети'е* (Ур.). Таку прикрасу одягають тільки на весілля. Зазначені назви, крім *монети'е*, є спеціальними обрядовими лексемами. Захисна роль червоного кольору також відображена й у взутті молодії: чобітки одягають разом із подільським традиційним вбранням, вони можуть бути чорного чи червоного кольору, із вишивкою або без неї.

Особливістю подільських чобіток є набивання на задниках круглих металевих прикрас у вигляді шапочок цвяхів (за даними інформаторів). Останнім часом таке взуття зникає.

В українському традиційному поховальному обряді заборонено використання червоного кольору, тому що він є символом життя, любові [10].

Але людське життя чітко порівнюється з ниткою: "Увірвалася йому вже нитка"; "нитка, випрядена в Чистий четвер і взята на Могилки, давала змогу побачити померлого; нитка має виразну перетворювальну силу, а також пов'язана з нечистою силою" [5, с. 396].

Із ниткою пов'язані й повір'я, необхідні вагітній жінці: *у с'ва'та не можна р'ізати^е* (Гук.); *у с'ва'та не можна нічого р'ізати^е бо де'тен'і шос' в'ідр'іже* (Кр.); *у с'ва'та не можна нічого р'ізати^е щоб де'тен'і нічого не в'ідр'ізале^е* (К.); *не можна т'ати^е ніч щоб де'тен'і нічого не в'ідр'ізале^е* (К), *у с'ва'та не можна шете* (В., В.Л., Г., Кл., Н., П., Гр., Ур., Щ., Юрк., Яхн., Жв., З., Ч., Ів., Б.) *у с'ва'та не можна в'їзате / бо й'азек пре'шейут чи^е шос' з'робец'а де'тен'і* (Жв., З., Ч.); *у с'ва'та не можна шити* (Кл., Юрк., Ів., Б.) / *в'їзате / бо й'азек пре'шейут чи^е шос' з'робец'а де'тен'і* (Жв., З., Ч.); *у с'ва'та не можна шете / бо шос' де'тен'і надр'іжут* (Мал., С., Баб.); *не можна у с'ва'та шети^е* (Зав.); *шнур'ке* (різні мотузки) *не можна переходете* (Ур.); *через ш'ворку* (мотузок чи ланцюг) *не можна пери^еступати шо ко'рову при^ев'їзуйут* (Р., Вар., М.); *у св'ато не можна го'лку / ножиц'і б'рати* (Р., Вар., М.); *не можна пере'ступате^е через мотузок чи^е ланцюг бо де'тена буде зап'утана* (Мал., С., Баб.); *не можна пери'ходети мо'тузок чи^е ланцюг* (Юрк., Ів., Б., Вар., Р., М., Кл.).

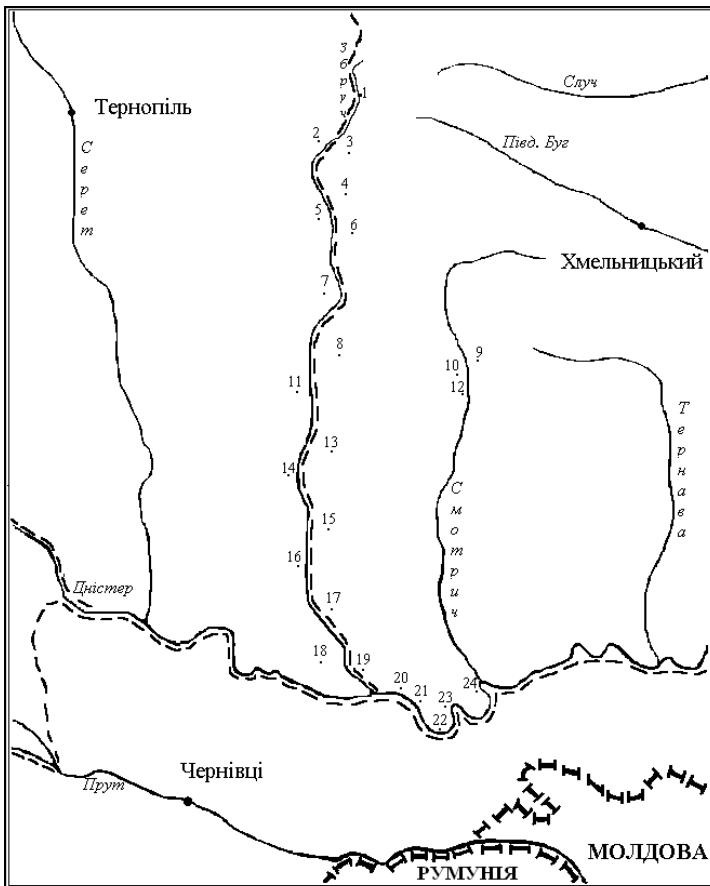
Червона нитка долі є в Японії, Китаї, Східній Азії [11].

У російській магичній практиці червона нитка також використовується як захист від уроків, хвороби, або у ворожбі.

Отже, у мові людина закріплює, зберігає, передає набутий досвід і знання, із покоління в покоління через мову сама збагачується досвідом інших. Мова є основною формою реалізації мовної свідомості багатьох поколінь людей, носіїв певної мови. Відображені в мові знання й уявлення про довкілля складаються в певну систему поглядів, своєрідну колективну мовну філософію, яка прищеплюється всім носіям мови й регулює їхню поведінку [4, с. 3–17].

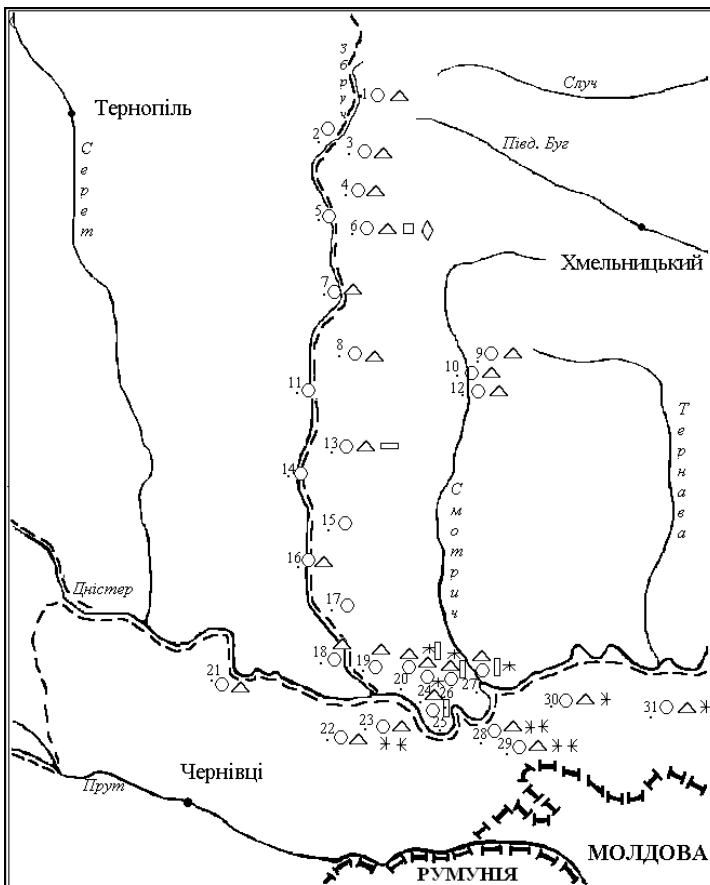
ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова // Язык. Семиотика. Культура. – М. : Языки русской культуры, 1998. – Вып. XV. – 895 с.
2. Борисенко В. К. Традиції і життєдіяльність етносу : на матеріалах святково-обрядової культури українців / В. К. Борисенко. – К., 2000. – 190 с.
3. Гриценко П. Ю. Дослідження лексики українських говорів / П. Ю. Гриценко // Мовознавство. – 1984. – № 5. – С. 22–30.
4. Єрмоленко С. Я. Мова в культурі народу (план-проспект) / С. Я. Єрмоленко, Т. А. Харитонova // Мовознавство. – 1998. – № 4/5. – С. 3–17.
5. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник / Віталій Вікторович Жайворонок ; НАН України ; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
6. Ікона Божої Матері «Троєручиця» // Режим доступу : <http://www.cerkva.if.ua/index.php?id=1198&action=art>
7. Козяр С. Українська родинна обрядовість. Віхи людської долі : весілля, похорон / Світлана Козяр ; Подільське відділення інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України; Обласний учбово-методичний центр культури Поділля. – Хмельницький, 2000. – 72 с.
8. Конобродська В. Л. Поліський поховальний і поминальний обряди / Валентина Лаврентіївна Конобродська // Етнологістичні студії. – Т. 1. – Житомир, 2007. – 356 с.
9. Красная ниточка на руке – Человек и мир // Режим доступу : http://krasnaja-nit.ru/news/krasnaja_nitochka_na_ruke/2011-04-06-37
10. Словник символів / За заг. ред. О. І. Потапенка, М. К. Дмитренко. – К. : Редакція часопису "Народознавство", 1997. – 156 с.
11. <http://ru.wikipedia.org>

Карта №1
Мережа обстежених говірок

1. с.Щаснівка Волочеського р-ну Хмельницької області
2. с.Токи Збарзького р-ну Тернопільської області
3. с.Яжновці Волочеського р-ну Хмельницької області
4. с.Завалійки (Курники) Волочеського р-ну Хмельницької області
5. с.Фашівка Тербовлянського Тернопільської області
6. с.Гречана Волочеського р-ну Хмельницької області
7. с.Воллиця Гусятинського р-ну Тернопільської області
8. с.Голеничево Чемеровецького р-ну Хмельницької області
9. с.Пісочна Городоцького р-ну Хмельницької області
10. с.Купин Городоцького р-ну Хмельницької області
11. с.Суходіл Борщівського р-ну Тернопільської області
12. с.Вешка Левада Городоцького р-ну Хмельницької області
13. с.Криків Чемеровецького р-ну Хмельницької області
14. с.Сокиринці Борщівського р-ну Тернопільської області
15. с.Гувів Чемеровецького р-ну Хмельницької області
16. с.Нивра Борщівського р-ну Тернопільської області
17. с.Чорнокозинці Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області
18. с.Урожайне Борщівського р-ну Тернопільської області
19. с.Завалля Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області
20. с.Жванець Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області
21. с.Бабшин Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області
22. с.Гринчук Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області
23. с.Малинівці Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області
24. с.Сокіл Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької області

Карта №2

‘обереги, що використовуються для захисту діалекту’

- хрест
- △ ш'пел'ка / ш'пел'ка / ш'пел'ка
- н'їж
- ◇ ножик'ц'ї
- ▭ б'рошка
- ▭ булаўка
- * черво́нен'ка / чирво́нен'ка / чирво́нен'ка / чирво́нен'ка
- * чирво́нен'ка / к'в'їточка
- * черво́нен'ка / л'їточка

У статті здійснено спробу розкрити історію та просторову поведінку традиційного українського оберегу на матеріалі обрядової лексики подільсько-буковинсько-наддністрянського суміжжя. Досліджено вербальні засоби родинних обрядів говірок подільсько-буковинсько-наддністрянського суміжжя як складника лексико-семантичної системи української діалектної мови, показано стан диференціації трьох діалектів за матеріалами лексики традиційних обрядів.

Ключові слова: діалект, говір, обряд, обрядова лексика, весільна лексика, номінація родильного обряду, похвальний обряд.

The article makes an attempt of analysis of the history and space behaviour of the traditional Ukrainian talisman on the material of the domestic ceremony vocabulary of podilsko-bukovynsko-nadnistriansky boundary. The description of nomination units of domestic ceremonies in the manner of speaking of podilsko-bukovynsko-nadnistriansky boundary as a constituent of the lexical semantic system of the Ukrainian dialectal language is carried out. The condition of differentiation of the three dialects on the materials of the traditional ceremony vocabulary is shown.

Key words: dialect, patois, ceremony, ceremonial vocabulary, wedding vocabulary, nomination of maternity ceremony, funeral ceremony.

Ганна Краєвська
(Вінниця)

УДК 811. 161. 2. 276. 6 (477. 4)

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ПРОГРАМИ ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТРАДИЦІЙНИХ НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ

Мовознавці неодноразово наголошують на необхідності системного вивчення лексичного рівня, тому сьогодні актуальним є дослідження лексики за тематичними групами. Основою здійснення системного аналізу тематичної групи лексики (далі – ТГЛ) у говірках є детальний питальник, що дасть змогу зафіксувати та комплексно представити номінативні одиниці.

З-поміж інших мовних рівнів лексика найшвидше реагує на зміни, що відбуваються в суспільстві. Не є винятком мова традиційних народних ремесел (деревообробка, ковальство, каменярство), яка слугує дзеркалом технологічних змін, розвитку виробництва, загального прогресу, тому постає необхідність вивчення цієї сфери. Аналіз наявних програм для збирання діалектного мовлення засвідчив, що є небагато праць, які охоплюють блоки питань для фіксації лексики ремесел. Це дослідження Т. П. Терновської (ковальство) [6], Й. О. Дзєндзелівського [2], М. В. Никончука (дерев'яний транспорт – стельмаство) [5]. Проте не існує жодного питальника для комплексного запису лексики традиційних народних ремесел українців.

Є чимало різних типів питальників. Одні питальники спрямовані на запис матеріалу всіх мовних рівнів («Програма для збирання матеріалів до діалектологічного атласу української мови» (автори: Б. Ларін, 1948 р.; Б. Ларін, Ф. Жилко, В. Ільїн, П. Лисенко, 1949 р.) [7, с. 501], інші передбачають вивчення лише якогось одного рівня («Програма для збирання матеріалів до лексичного атласу української мови» Й. Дзєндзелівського [2]). Питальник може бути зорієнтований на збирання мовного матеріалу з усього мовного континууму («Програма для збирання діалектичних одмін української мови» К. Михальчука, Є. Тимченка, 1909 р. [7, с. 501]) чи окремого регіону («Програма-питальник для збирання матеріалів до крайового словника української мови Одещини», 1959 р. [7, с. 501]; «Програма-питальник до лексичного атласу Правобережного Полісся» М. Никончука, 2012 р. [3]). Є питальники, що присвячені вивченню однієї групи лексики («Інструктивна програма з питальником для збирання лексики тваринництва» В. Куриленка, 1978 р. [7, с. 501]; «Методичні вказівки і матеріали для діалектологічної практики», укладач Н. П. Дейниченко, 1979 р. [1] – питальник зорієнтований на фіксацію зоологічної лексики; «Питальник для збирання ботанічної лексики» О. Малахівської [3]; «Програма для збирання лексики живої природи» О. Цимбала [8]). Особливу групу становлять питальники для